

coververhaal

HET NIEUWE ERFRECHT GEEFT DE ERFLATER MEER MOGELIJKHEDEN

MEER VRIJHEID, NIEUWE VALKUILEN

Sinds begin september is er een nieuw erfrecht. Het goede nieuws is dat u meer vrijheid krijgt. Het slechte nieuws is dat giften uit het verleden of een testament opnieuw aan de wet getoetst moeten worden. ILSE DE WITTE EN GUY LEGRAND

Het oude erfrecht was ruim 200 jaar oud en niet meer aangepast aan de moderne maatschappij. Met de nieuwe regeling is een aantal problemen van de baan, maar duiken er ook nieuwe op. Wie al een successieplanning had opgemaakt, doet er goed aan de onderstaande punten even te checken. Maar ook wie er nog moet aan beginnen, kan er veel van opsteken.

Op de website van de Vlaamse overheid staat een lijst van 'veelgestelde vragen' over erfenissen. Een lijst is te veel gezegd, want de enige vraag die volgens de overheid veel Vlamingen bezighoudt, is of ze iemand al dan niet volledig kunnen onterven. Het antwoord is dat u wettelijke erfgenamen – zoals uw kinderen – nooit volledig kunt onterven. Dat is meteen onze eerste punt.

coververhaal

1 HET MINIMUM VOOR DE KINDEREN

Het voorbehouden deel of de wettelijke reserve voor de kinderen werd in het nieuwe Belgische erfrecht verkleind. Uw kinderen hebben voortaan recht op minstens de helft van wat u tijdens uw leven hebt opgebouwd. De andere helft kunt u via een testament reserveren voor uw partner, voor een goed doel, voor wie of wat u maar wil.

Tot 1 september had een enig kind recht op minstens de helft, twee kinderen op twee derde. Vanaf drie kinderen werd drie kwart van de nalatenschap voor de kinderen gereserveerd.

Heeft u in uw testament geschreven dat u voor de kinderen enkel en alleen de wettelijke reserve wilt voorbehouden? Dan moet u opletten. Bij drie kinderen bijvoorbeeld krijgt elk kind volgens het nieuwe erfrecht 17 procent, in plaats van 25 procent in het oude erfrecht. Dat is een belangrijk verschil. Strookt dat nog met uw oorspronkelijke bedoeling?

2 SCHENKINGEN AAN DE KINDEREN

Alle kinderen zijn gelijk voor de wet. Maar wat 'gelijk' was in het oude erfrecht, is dat niet in het nieuwe erfrecht. "Als de ouders op hetzelfde moment eenzelfde bedrag als voorschot op de erfenis hebben gegeven aan hun kinderen, dan is er niets aan de hand", zegt Kristof Delobelle, expert fiscale en financiële planning bij Lemon Consult. "Maar als hetzelfde bedrag op verschillende tijdstippen werd geschonken, of als er tegelijk geld en vastgoed is geschonken, dan wordt het complexer."

Schenken moeten bij de nalatenschap geteld worden, om na te gaan of de wettelijke reserves werden gerespecteerd. In het oude erfrecht moest een schenking van geld in de nalatenschap worden ingebracht zonder indexering. In het nieuwe erfrecht moeten alle schenkingen ingebracht worden in de nalatenschap tegen de waarde die ze hadden op het moment van de schenking, geïndexeerd tot het moment van overlijden van de erflater.

"Het is een goede zaak dat alle schen-

17**PROCENT**

bedraagt de wettelijke reserve in het nieuwe erfrecht voor elk kind als u drie kinderen hebt.

kingen over dezelfde kam worden geschoren", vindt notaris Olivier de Clippele. Hij merkt op dat er één uitzondering is: bij een schenking met vruchtgebruik moet de waardering vastgeklikt worden op het moment dat het vruchtgebruik uitdooft of de vruchtgebruiker sterft.

Vastgoed versus geld

De wetgever lost een probleem op dat wel eens opdook door de verschillende waarderingen van verschillende types van schenkingen. Wie bijvoorbeeld twintig jaar voor zijn overlijden een woning, geschat op 100.000 euro, gaf aan zijn dochter, en een gelijkwaardige geldsom aan zijn zoon, had volgens het oude erfrecht zijn kinderen niet gelijk behandeld. Voor de onroerende goederen werd gekeken naar de waarde op het moment van het overlijden en voor het geld naar de waarde op het moment van de schenking. Die woning was na twintig jaar misschien wel 150.000 euro waard en dus had de dochter eigenlijk 50.000 euro meer gekregen dan de zoon. Dat verschil moest bij de erfenis

verrekened worden. In de nieuwe regeling wordt zowel de waarde van de woning als de geldsom vastgeklikt op het moment van de schenking en vervolgens geïndexeerd.

Geld op verschillende tijdstippen

De wetgever creëert tegelijk een nieuw probleem voor ouders die al geld hebben geschonken. "Een schenking van 100.000 euro vandaag is natuurlijk niet hetzelfde als twintig jaar geleden", vindt De Clippele. Ook Delobelle vindt het terecht dat de wetgever een bescherming van de koopkracht inbouwt, "maar niet iedereen schat de gevolgen correct in", waarschuwt hij. Als u aan het ene kind 100.000 euro heeft gegeven, dan heeft het andere kind twintig jaar later en rekening houdend met een inflatie van 2 procent recht op bijna 150.000 euro.

Als er geen rekening is gehouden met de inflatie bij de schenkingen, dan moet die ongelijke behandeling bij de erfenis rechtgetrokken worden. Het ene kind moet dan een deel van zijn erfenis aan het andere kind afstaan. "Als u dit niet wil, moet u voor 1 september 2019 een zogenoemde 'verklaring van behoud' tekenen bij de notaris", zegt Delobelle. Met die verklaring zorgt u ervoor dat het oude erfrecht van toepassing blijft op alle gedane schenkingen.

3 EEN VOORKEURSBEHANDLING VOOR KINDEREN

"Wie twee kinderen heeft, kan in het nieuwe erfrecht 75 procent van zijn vermogen aan één kind nalaten en 25 procent aan het andere kind. Sommige cliënten zijn verbaasd als ik dat vertel", zegt een bankier die liever anoniem blijft. "We hebben in het verleden cliënten zien verhuizen naar het Verenigd Koninkrijk of naar Scandinavië omdat ze een kind met wie ze in onmin leefden minder wilden nalaten, of hun favoriete kind meer. Vandaag kan dat ook in België."

Als u bijvoorbeeld een zorgkind een extra duw in de rug wil geven, moet u bij een schenking voor de notaris expliciet vermelden dat de schenking 'buiten erfdeel' gebeurde. Een schenking buiten erfdeel kan enkel als de wettelijke reserves voor de andere kinderen

worden gerespecteerd. Anders is er een erfvereenkomst nodig, waarin de andere kinderen voor de notaris verzaken aan bepaalde rechten. Het nieuwe erfrecht introduceert de globale (met de hele familie) of de punctuele erfvereenkomst (met één of enkele erfgenamen) als een instrument om discussies over schenkingen te vermijden op het moment dat de nalatenschap openvalt.

Steven Osaer, vermogensplanner bij Delen Private Bank, waarschuwt dat u moet opletten voor het effect van de indexering op die extra's voor sommige kinderen. "Ouders denken dat ze in het nieuwe erfrecht een groter deel van hun vermogen kunnen schenken aan hun lievelingskinderen dan in het oude erfrecht. Dat is niet noodzakelijk het geval. Als de ouders al veel schenkingen aan die kinderen hebben gedaan, kan het zelfs zijn dat die schenkingen na indexering boven het beschikbare deel uitstijgen en zonder indexering niet." Met een verklaring van behoud spelen de ouders op veilig en is er geen indexering.

4 BESCHERMING PARTNER

Bij gehuwde koppels zonder testament of huwelijkscontract krijgt de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik op de volledige nalatenschap. De blote eigendom gaat in gelijke delen naar de kinderen. Bij koppels die wette-

lijk samenwonen is de wettelijke reserve beperkt tot het vruchtgebruik over de gezinswoning en de inboedel. Bij koppels die feitelijk samenwonen is er geen wettelijke reserve. Als er niets op papier staat, erft de langstlevende partner in dat geval niets.

"Zelfs het vruchtgebruik is vaak maar een mager dingetje", waarschuwt Delobelle, die vindt dat er vaak te weinig gedacht wordt aan de langstlevende partner. "Het vruchtgebruik op een beleggingsportefeuille bestaat uit de dividenden en de interesten. Door de huidige lage rente zijn de inkomsten van een portefeuille met obligaties vandaag een mager beestje." Bovendien kunnen de kinderen via de rechtbank de omzetting van het vruchtgebruik naar geld vragen om hun blote eigendom sneller te verzilveren. Dat kan vervelend zijn als het bijvoorbeeld om het vruchtgebruik van een tweede verblijf aan zee gaat, en de langstlevende partner onvoldoende liquiditeit heeft om de blote eigendom van de kinderen over te kopen. Dan kan het gebeuren dat het appartement verkocht moet worden. Enkel voor de omzetting van het vruchtgebruik op de gezinswoning heeft de langstlevende een vetorecht.

In het nieuwe erfrecht kunnen de stiefkinderen bovendien nog makkelijker dan vroeger de omzetting van het vruchtgebruik in geld vragen. Ze moe-

ten daarvoor niet eens meer naar de rechter; ze kunnen dat bij de notaris regelen.

5 BESCHERMING KINDEREN UIT VORIGE RELATIE

"De gezinswoning is heilig", zegt Delobelle. "Als een groot deel van het familievermogen daarin geïnvesteerd is, kan dat tot accidenten leiden. Stel dat een vrouw met kinderen uit een vorig huwelijk sterft. Haar nieuwe man krijgt tot zijn dood het vruchtgebruik op de woning waarin zij beiden woonden. De man ontmoet een andere vrouw, die met haar kinderen in de woning trekt. De kinderen van de overleden vrouw hebben de blote eigendom van die woning, maar zullen heel lang moeten wachten vooraleer ze daar iets aan hebben. Ik kan mij best voorstellen dat die overleden vrouw dat niet zo zou gewild hebben."

Liesbeth Stevens, vermogensplanner bij Delen Private Bank, wijst op een andere onrechtvaardigheid, die kan ontstaan bij nieuw samengestelde gezinnen. "Stel dat u al een woning had voor uw huwelijk en uw partner ook. Er kan maar één woning gelden als de gezinswoning, maar jullie willen wel allebei jullie woning houden. Wanneer de partner overlijdt wiens woning de gezinswoning werd, krijgen zijn of haar kinderen enkel de blote eigendom van die

coververhaal

“Ouders denken dat ze in het nieuwe erfrecht een groter deel van hun vermogen kunnen schenken aan hun lievelingskinderen dan in het oude erfrecht. Dat is niet noodzakelijk waar” - STEVEN OSAER, DELEN PRIVATE BANK

HET PROFESSIONELE JARGON

- **Eigen vermogen:** wat iemand bezat voor het huwelijk of verkreeg door schenkingen of erfenissen, gereedschappen of werktuigen die nodig zijn voor de uitoefening van een beroep.
- **Gemeenschappelijk vermogen:** de beroepsinkomsten tijdens het huwelijk, plus wat aangekocht werd tijdens het huwelijk, plus de inkomsten op eigen goederen.
- **Wettelijke reserve:** het wettelijke minimum waarop de kinderen, echtgenoten en wettelijk samenwonenden recht hebben. Het wordt berekend op de nalatenschap plus alle giften die tijdens het leven gebeurd zijn.
- **Beschikbare reserve:** het deel van de nalatenschap waarover de erflater vrij kan beslissen wie na zijn dood ergens recht op heeft.
- **Buiten erfdeel:** een extraatje voor een van de erfgenamen. Komt uit de beschikbare reserves en boven op het normale deel van de erfenis.
- **Op voorschot erfenis:** een extraatje voor een van de erfgenamen dat bij het overlijden van de schenker/erflater verrekend wordt. De erfgenaam zal minder dan zijn normale erfdeel uit de erfenis krijgen.
- **Vruchtgebruiker:** diegene die de inkomsten opstrijkt, het gebruiksgenot heeft.
- **Blote eigenaar:** beslist mee over een verkoop van een eigendom. Kan de omzetting van het vruchtgebruik vragen.

erfenis te aanvaarden of te verwerpen, maar kunnen volmachten geven via de notaris. Verdickt waarschuwt wel dat erfrecht niet hetzelfde is als erfbelasting. Als u pakweg in Benidorm woont, dan zullen uw erfgenamen in Spanje erfbelasting moeten betalen, ongeacht welk erfrecht wordt toegepast.” ☺

➔ woning. De langstlevende partner heeft nog recht op het vruchtgebruik. Wanneer de andere partner eerst het loodje legt, krijgen diens kinderen de volle eigendom over een woning. Dat is een schreeuwende ongelijkheid, die u enkel kunt oplossen door afstand te doen van het vruchtgebruik op de gezinswoning.”

Dat kan door een zogenoemde ‘Valkeniers-clausule’ op te nemen in een huwelijkscontract. Volgens Charles Kesteloot, verantwoordelijk voor vermogensplanning bij Bank Degroof Petercam, wordt bij een tweede huwelijk vaak gebruik gemaakt van die clausule. “De partners doen afstand van een deel van hun rechten op de erfenis”, legt Kesteloot uit. “Ze komen tegemoet aan de vrees van de kinderen dat de nieuwe echtgenoot de hand kan leggen op het hele familievermogen.” De nieuwe echtgenoot houdt wel minstens het recht om zes maanden na het overlijden in de gezinswoning te blijven wonen.

6 BESCHERMING OUDERS

U bent getrouwd en u hebt geen kinderen? Zonder huwelijkscontract en zonder testament, gaat in het nieuwe erfrecht het volledige gemeenschappelijke vermogen naar de echtgenoot die het langste leeft. Daarnaast krijgt de langstlevende ook het vruchtgebruik op het eigen vermogen van de overleden partner. De blote eigendom van het eigen vermogen gaat naar de familie van de overledene.

De wettelijke reserve voor de ouders is sinds 1 september afgeschaft. Als u kinderloos was, dan was in het oude erfrecht een vierde van uw nalatenschap gereserveerd voor uw ouders. U kunt er nu via een testament voor zorgen dat alles naar uw partner gaat, en niets naar uw ouders.

Als uw ouders behoeftig zijn op het moment dat u overlijdt, valt er mogelijk

wel een onderhoudsuitkering ten laste van de nalatenschap. Die kan maximaal een vierde van de fictieve massa bedragen. De fictieve massa omvat alles wat u nalaat bij overlijden en alles wat u tijdens uw leven al hebt weggeschonken.

7 VERBLIJF IN HET BUITENLAND

Sinds 2015 zijn er binnen de Europese Unie duidelijke afspraken om te bepalen welk erfrecht prioriteit krijgt. Enkel het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken doen niet mee met deze erfrechtverordening. “Voordien was het Franse erfrecht van toepassing op uw buitenverblijf in Frankrijk, en het Belgische erfrecht op uw bankrekeningen en uw bezittingen in België. Nu is de hele nalatenschap onderworpen aan hetzelfde recht. De gewone verblijfplaats van de erflater bepaalt welk erfrecht van toepassing is. U kunt via een testament ook kiezen voor de toepassing van het erfrecht van het land waarvan u de nationaliteit heeft, in plaats van het land waar u woont. Voor sommige mensen die op oudere leeftijd naar het buitenland willen verhuizen is dat een geruststelling. Ze kennen het Belgische erfrecht, maar niet per se het erfrecht in het land waar ze gaan wonen”, zegt advocaat Bart Verdickt, partner bij Greenille by Laga.

Dankzij de erfrechtverordening is de afwikkeling van een erfenis binnen de Europese Unie ook veel gemakkelijker. “De vrijgave van geblokkeerde bankrekeningen in Spanje bijvoorbeeld was vroeger horror. Nu kan je een erfrechtverklaring die opgesteld is in België, in de hele Europese Unie gebruiken als bewijs dat je een rechtmatige erfgenaam bent en er geen sociale of fiscale schulden meer zijn op de nalatenschap.” Zo kunnen erfgenamen een beroep doen op een notaris en een rechter in eigen land. Ze moeten zich niet verplaatsen om de